

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної
роботи

_____ І.Б. Ковтун
(підпис)

« 27 _____ » серпня 2020 року
М.П.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«Механізм реалізації права власності на землю»
для підготовки здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право

Хмельницький

2020 рік

ЗМІСТ

			Стор.
1.	Структура вивчення навчальної дисципліни		– 3
	1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	– 3
	1.2.	Лекції	4
	1.3.	Семінарські (практичні) заняття	– 5
	1.4.	Самостійна робота студентів	– 10
	1.5.	Індивідуальні завдання	– 12
	1.6.	Підсумковий контроль	– 18
2.	Схема нарахування балів		– 19
3.	Рекомендовані джерела		– 21
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		– 36

1. Структура навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

те-ми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Правове забезпечення реформування відносин власності на землю в Україні	16	2	2	-	-	12	16	2	2	-	-	12
2.	Право власності на землю в Україні в сучасних умовах	14	2	2	-	-	10	14	2	2	-	-	10
3.	Основні правові форми набуття права власності на землю	14	2	2	-	-	10	14	2	2	-	-	10
4.	Правове забезпечення ринку земель в Україні	16	2	2	-	-	12	16	2	2	-	-	12
5.	Проблеми правового регулювання розподілу та перерозподілу земель	14	-	-	-	-	14	14	-	-	-	-	14
6.	Проблеми правового регулювання припинення права власності на землю	16	2	-	-	-	14	16	2	-	-	-	14
7.	Проблеми реалізації похідних прав на землю. Поняття та гарантії реалізації права загального землекористування громадян	14	2	-	-	-	12	14	2	-	-	-	12
8.	Правові форми обмеження реалізації земельних прав	8	-	-	-	-	8	8	-	-	-	-	8

9.	Актуальні проблеми захисту права власності на землю	8					8	8					8
Всього годин :		120	12	8	-	-	100	120	12	8	-	-	100

1.2 Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1	2	3
1	Правове забезпечення реформування відносин власності на землю в Україні	2
1.1	Правові передумови реформування земельних відносин в Україні.	
1.2	Правовий механізм реформування відносин власності на землю в Україні.	
1.3	Правові форми реалізації земельної реформи на сучасному етапі.	
2	Право власності на землю в Україні в сучасних умовах	2
2.1	Право власності на землю Українського народу.	
2.2	Проблеми трансформації комунальної власності на землю.	
2.3	Загальна характеристика окремих форм права власності на землю.	
2.4	Земельна частка (пай) як об'єкт права власності на землю.	
3	Основні правові форми набуття права власності на землю	2
3.1	Земельна ділянка як об'єкт права власності.	
3.2	Приватизація земель як підстава набуття права власності на землю.	
3.3	Правове забезпечення виділення в натурі земельних ділянок власникам земельних часток (паїв).	
3.4	Проблеми правового регулювання переходу права власності на землю при придбанні будівлі чи споруди.	
4	Правове забезпечення ринку земель в Україні	2
4.1	Особливості обігу прав на землі сільськогосподарського призначення	
4.2	Формування ринку земель у зарубіжних країнах	
4.3	Проблеми правового регулювання проведення земельних аукціонів в Україні	
5	Проблеми правового регулювання припинення права власності на землю	2
5.1	Загальні підстави припинення права власності на землю.	
5.2	Підстави примусового припинення права власності	

5.3	на землю. Відчуження земельної ділянки для суспільних потреб.	
6	Проблеми реалізації похідних прав на землю.	2
6.1	Особливості суб'єктно-об'єктного складу права землекористування.	
6.2	Право оренди земельної ділянки.	
6.3	Право емфітевзису.	
6.4	Земельний сервітут	
6.5	Правові форми обмеження земельних прав.	

1.3 Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 1: Правове забезпечення реформування відносин власності на землю в Україні

Питання для усного опитування та дискусії

- 2.1. Передумова реформування земельних відносин.
- 2.2. Законодавче забезпечення земельної реформи.
- 2.3. Основні етапи здійснення земельної реформи, їх особливості.
- 2.4. Основні напрями земельної реформи в Україні.

Практичні завдання

Задача 1.

У 1993 році Іванов отримав у постійне користування земельну ділянку площею 3 га для ведення селянського (фермерського) господарства. У 2004 році Іванов переоформив право постійного землекористування і уклав договір оренди земельної ділянки для ведення фермерського господарства терміном на 5 років.

У 2005 році рішенням Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 року „Справа про постійне користування земельними ділянками” п. 6 Перехідних положень Земельного кодексу України визнано неконституційним.

Фермер Іванов звернувся до юридичної фірми із запитанням, чи може він „переоформити назад” свою земельну ділянку у постійне користування, оскільки право оренди земельної ділянки значно звужує його права на використання землі, що суперечить ст. 22 Конституції України.

Яка юридична природа і місце рішень Конституційного Суду України у системі джерел земельного права України? Які юридичні наслідки визнання нормативно-правового акта неконституційним Конституційним Судом України? Підготуйте ґрунтовну юридичну консультацію для Іванова.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : земельні правовідносини, земельна реформа, зміст земельної реформи у відносинах власності на землю, етапи земельної реформи, напрями земельної реформи.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- правове регулювання земельної реформи;
- мета земельної реформи;
- суб'єкти земельної реформи;
- зміст земельної реформи.

Семінарське заняття 2

Тема 2: Право власності на землю в Україні в сучасних умовах

Питання для усного опитування та дискусії

- 3.1. Поняття права власності на землю в Україні.
- 3.3. Суб'єктно-об'єктний склад державної власності на землю.
- 3.4. Суб'єктно-об'єктний склад комунальної власності на землю.
- 3.5. Суб'єктно-об'єктний склад приватної власності на землю

Практичні завдання

Задача 1.

Гр. Петренко отримав рішення міської ради про передачу йому у власність земельної ділянки для будівництва та обслуговування житлового будинку. На підставі вказаного рішення гр. Петренко звернувся до управління містобудування та архітектури про видачу йому будівельного посорта. Однак, в управлінні йому було запропоновано подати у встановленому порядку державний акт про право власності на земельну ділянку.

Гр. Петренко звернувся до міського голови із проханням дати роз'ясненн щодо правомірності вимог управління містобудування та архітектури а також щодо порядку винекнення права власності на земельну ділянку.

Визначити коло суспільних правовідносин.

Вирішити справу.

Задача 2.

Громадянин Петров є власником земельної ділянки товарного сільськогосподарського призначення площею 3 га. Однак, він не має змоги обробляти земельну ділянку внаслідок чого вона заростає бур'янами. Сусід Галоз звернувся про обмін вказаної ділянки на його ділянку площею 0,10 га для ведення садівництва. Договір міни був посвідчений приватним нотаріусом. Прокурор за звернням органу Держгеокадастру оскаржив даний договір до суду.

*Визначити коло суспільних правовідносин.
Вирішити справу.*

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : право власності на землю, суб'єкти права власності на землю, зміст права власності на землю, об'єкт права власності на землю, форми права власності на землю; **земля як об'єкт права власності українського народу, еволюція, форм права власності на землю.**

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- місце інституту права власності на землі в системі сучасного земельного права України;
- розмежування поняття об'єктивного та суб'єктивного права власності на землі в Україні;
- критерій розмежування права державної та комунальної власності на землі;
- обмеження права приватної власності на землі;
- трансформація форм права власності на землю в Україні.

Семінарське заняття 3 Тема 3: Основні правові форми набуття права власності на землю

Питання для усного опитування та дискусії

- 4.1. Правові моделі приватизації земель громадянами.
- 4.2. Набувальна давність та перехід права на земельну ділянку.
- 4.3. Паювання земель. Виділення в натурі земельної частки паю.
- 4.4. Юридичні підстави припинення права власності на землю.

Практичні завдання

Задача 1.

Громадянка Іванова 1938 р. народження працювала в колгоспі з 1970 до 1992р. У 1993 р. за станом здоров'я вона визнана інвалідом 2 групи і з цього часу не працює та оформила пенсію по інвалідності. У 1997 р., коли складали списки членів колгоспу на предмет визначення права на земельний пай, Іванову до списку не включили.

Визначити коло суспільних правовідносин.

Який порядок паювання громадян, які працювали в колгоспах?

Чи мають право на земельну частку (пай) інваліди праці?

Чи має значення для одержання права на земельний пай стаж

*роботи в сільськогосподарському підприємстві?
Як вирішити справу?*

Задача 2.

Громадянин Іванов звернувся із заявою до міської ради про надання земельної ділянки для будівництва гаража. Однак виконком відмовив йому в наданні земельної ділянки, оскільки гр. Іванов не має власного автомобіля та не є членом гаражного кооперативу.

Це рішення виконкому гр. Щадрін оскаржив до суду.

Визначити коло суспільних правовідносин. Чи підлягає скарга задоволенню?

Вирішити справу.

Задача 3.

Гр. Іванов приватизував квартиру загальною площею 60 кв.м. у багатоквартирному будинку загальною площею 320 кв.м, якими користувалася відповідно до житлового ордера, виданого виконкомом Чорнострівської селищної ради, і звернулася до цієї ради із заявою про приватизацію частини земельної ділянки, яка перебуває у спільному користуванні співвласників інших квартир, та виділення цієї частки пропорційно належній йому житловій площі.

Визначити коло суспільних правовідносин.

Вирішити справу.

Задача 4.

До юриста райдержадміністрації звернувся пенсіонер промислового підприємства за консультацією, повідомивши, що після виходу на пенсію переїхав жити на село. 1988 року вступив до колгоспу, де працював аж до останнього часу. Під час паювання землі йому відмовили в земельній частці на тій підставі, що він пенсіонер промислового підприємства. Чи має він право на земельний пай?

Визначити коло суспільних правовідносин.

Вирішити справу.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : підстави набуття права власності на землю, приватизація земель, паювання земель, земельні торги.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми здобувачу варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- правове регулювання приватизації земель;
- процедура безоплатної передачі земель у власність громадян;
- земельні торги;
- органи уповноважені розпоряджатися землею.

Семінарське заняття 4

Тема 4: Правове забезпечення ринку земель в Україні

Питання для усного опитування та дискусії

1. Суб'єкти права власності на землі сільськогосподарського призначення.
2. Особливості правочинів щодо земель сільськогосподарського призначення.
3. Обмеження обігу прав на землю в Україні та країнах Європейського Союзу.

Практичні завдання

Задача 1.

Громадянка А є власницею 2 га. земельної ділянки, переданої їй для ведення селянського господарства у селищі міського типу. Після смерті її матері їй за заповітом належить ще 0,47 га землі та житловий будинок у с. Васи́линівці.

Для оформлення права власності вона звернулася до секретаря виконкому сільської ради за місцем знаходження будинку та земельної ділянки, однак він відмовив, посилаючись на те, що громадяни України не мають права бути власниками земельної ділянки для ведення селянського господарства у розмірі, що перевищують 2 га.

Тому він оформив необхідні документи щодо набуття права власності на житловий будинок та права користування присадибною земельною ділянкою.

Громадянка А оскаржила нотаріальні дії секретаря виконкому до суду.

Визначити коло суспільних правовідносин. Яке рішення має ухвалити суд?

Вирішити справу.

Задача 2.

Громадянин Кли́нко обміняв свою 2-кімнатну приватизовану квартиру на приватний будинок і земельну ділянку розміром 0,50 га у с. Шустівці гр. Захарова.

Однак голова сільської ради на передачу у власність всієї ділянки не погодився, зазначивши, що гр. Кли́нко є пенсіонером, активної участі у кооперативному господарстві місцевої селянської спілки брати не зможе, а тому за його розпорядженням гр. Кли́нку було виділено тільки 0,06 га для утримання житлового будинку і господарських будівель. Гр. Кли́нко поставив питання про розірвання договору обміну, однак гр. Захаров повідомив, що вказану квартиру він подарував своїй доньці, яка його утримує.

Громадянин Кли́нко звернувся до суду про визнання цієї угоди недійсною.

Визначити коло суспільних правовідносин. Чи є підстави для визнання цієї угоди недійсною?

Вирішити справу.

Методичні вказівки

Ключові терміни та поняття: земля як об'єкт права власності українського народу, еволюція, форм права власності на землю, колективна власність на землю.

Особливу увагу слід звернути на такі питання:

- проблеми правового регулювання суб'єктно-об'єктного складу окремих форм права власності на землю;
трансформація форм права власності на землю в Україні.

1.4. Завдання для самостійної роботи студентів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	2	3	4
1.	Проблеми правового забезпечення реформування відносин власності на землю в Україні	12	12
	Завдання:		
2.	Право власності на землю в Україні в сучасних умовах	10	10
	Завдання:		
3.	Основні правові форми набуття права власності на землю	14	14
	Завдання:		
4.	Правове забезпечення ринку земель в Україні	12	12
	Завдання:		
5.	Проблеми правового регулювання розподілу та перерозподілу земель	10	10
	Завдання:		
6.	Проблеми правового регулювання припинення права власності на землю	12	12
	Завдання:		
7.	Проблеми реалізації похідних прав на землю.	12	12

	Завдання:			
8.	Правові форми обмеження реалізації земельних прав		8	8
	Завдання:			
9	Актуальні проблеми захисту права власності на землю		8	8
	Завдання:	1. Розкрити зміст основних способів захисту права власності на землю. 2. Визнання права власності на землю.		
	Усього		100	100

1.5. Індивідуальні завдання

У процесі вивчення навчальної дисципліни студенти виконують індивідуальні завдання у формі реферату або у формі індивідуальних науково-дослідних завдань (ІНДЗ). Завдання обирається студентом самостійно або закріплюється за студентом викладачем протягом семестру і виконується за усталеними вимогами.

1.5.1. Основні вимоги до написання рефератів

Метою виконання рефератів і творчих наукових завдань є закріплення і систематизація студентами отриманих знань у процесі участі в аудиторних заняттях і самостійної роботи.

При виконанні індивідуального завдання необхідно взяти до уваги, що реферат (лат. *refero* – доношу, повідомляю, переказую) – це короткий переказ змісту наукової роботи, книги або вчення, оформлене у вигляді письмової публічної доповіді; доповідь на задану тему, зроблена на основі критичного огляду відповідних джерел інформації (наукових праць, літератури по темі).

Для виконання рефератів і творчих наукових завдань студенти повинні використовувати законодавчі та підзаконні акти, інструктивно-методичні матеріали, науково-монографічну літературу, статистичні дані, аналітичну інформацію органів управління, а також практику та специфіку діяльності установ.

Реферат, незалежно від теми, містить визначені реквізити: титульна сторінка встановленого зразка, вступ, розділи, висновки, список використаних джерел і додатки (у разі необхідності).

Виконання індивідуального завдання у формі ІНДЗ передбачає:

- підбір та опрацювання літератури за темою;
- складання плану і виконання роботи (вступ, *перше питання* - розкриття теоретичних аспектів проблеми, виклад основних ідей та пропозицій авторів;

друге питання - аналіз фактичних та статистичних даних; висновки; список використаної літератури та інформаційних джерел);

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні реферату. Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата або числові дані), наприклад [3, с.8].

Технічні вимоги: текст має бути набраний шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали. Поля: верхнє – 2,0 см, нижнє – 2,0 см, лівє – 3,0 см, правє – 1,0 см. Загальний обсяг реферату-огляду – до 15 сторінок формату А4.

Обсяг роботи має забезпечувати належне висвітлення теми і не повинен перевищувати: реферату – 5-7, творчої наукової роботи – 14-16 сторінок друкованого тексту шрифтом Times New Roman кеглем 14 з півторачним міжрядковим інтервалом.

Робота починається з титульного аркуша. Нумерація аркушів роботи починається з титульного аркуша. Номер на титульному аркуші не проставляється.

Титульний аркуш реферату оформлюється за зразком 1. В тексті реферату вступ, розділи та висновки структурно не виділяються. Після тексту реферату подається список використаних джерел, нижче якого рукописним способом зазначаються дата виконання реферату і особистий підпис студента.

1.5.2. Темі рефератів

1. Трансформації права власності на землю в Україні
2. Актуальні проблеми завершення земельної реформи на сучасному етапі.
3. Право спільної власності на земельну ділянку.
4. Загальна характеристика правових моделей приватизації земель в Україні.
5. Проблеми законодавчого регулювання безоплатного одержання земельної ділянки із земель запасу, резервного фонду.
6. Передача у приватну власність громадянам земельних ділянок, що були раніше надані їм у користування.
7. Приватизація земельних ділянок громадянами для зайняття фермерським господарством.
8. Передача земельних ділянок у приватну власність членам колективних сільськогосподарських підприємств, кооперативів, працюючим учасникам акціонерних товариств та іншим громадянам України і юридичним особам, що набули право на земельну частку (пай) (у тому числі сертифікаційно-ресертифікаційна передача земель у приватну власність громадян).
9. Приватизація земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій.
10. Проблеми правового регулювання проведення земельних аукціонів в Україні.
11. Проблеми правового регулювання припинення прав на землю в Україні.

12. Відчуження земельних ділянок, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності.
13. Проблеми правового регулювання переходу прав на земельну ділянку за умови придбання будівлі чи споруди.
14. Проблеми трансформації права постійного землекористування в Україні.
Право власності на землю територіальних громад.
15. Право власності на землю держави.
16. Обмеження прав на земельну ділянку.
17. Порядок безоплатної приватизації земельних ділянок.
18. Порядок продажу земельних ділянок державної та комунальної власності.
19. Підстави примусового припинення права власності на землю.
20. Випуск земельних ділянок для суспільних потреб.
21. Порядок вилучення земельних ділянок.
22. Примусове відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності.
23. Процес надання та вилучення земель.

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра трудового, земельного та господарського права**

Навчальна дисципліна:
Земельне право

РЕФЕРАТ

на тему:

„ ... назва теми ... „

Виконав:

Іванов

Іван Іванович

студент 4 групи 4 курсу
юридичного факультету

Перевірив:

Костяшкін

Іван Олександрович,

завідувач кафедри,
доктор юридичних наук,
доцент

Титульний аркуш творчої наукової роботи оформлюється за зразком 2.

Зразок 2

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра трудового, земельного та господарського права**

Навчальна дисципліна:
Земельне право

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА

**на тему:
„ ... назва теми ... „**

Виконала:
**Ткаченко
Оксана Дмитрівна,**
студент 4 групи 4 курсу
юридичного факультету

Перевірив:
**Костяшкін
Іван Олександрович,**
завідувач кафедри,
доктор юридичних наук, доцент

**Хмельницький
2020**

Творча наукова робота повинна бути структурованою, тобто після титульного аркуша містити: план, вступ, три (два) розділи, висновки, список використаних джерел. Складові частини творчої наукової роботи не обов'язково починати з нового аркуша. Розділи плану роботи формулюються самостійно студентом як найважливіші напрями розкриття її теми. Виклад роботи подається за наведеним нижче порядком.

ПЛАН

		Стор.
Вступ	-	2
1. (назва першого розділу)	-	3
2. (назва другого розділу)	-	6
3. (назва третього розділу)	-	9
Висновки	-	12
Список використаних джерел	-	14

Вступ

.....

(Виклад змісту вступу)

.....

1. (назва першого розділу)

.....

(Виклад змісту першого розділу)

.....

2. (назва другого розділу)

.....

(Виклад змісту другого розділу)

.....

3. (назва третього розділу)

.....

(Виклад змісту третього розділу)

.....

Висновки

.....

(Виклад змісту висновків)

.....

Список використаних джерел

1. .... *(реквізити джерела)* .....

2. .... *(реквізити джерела)* .....

3. .... *(реквізити джерела)* ..... *(і т.д. відповідно до вимог оформлення списку джерел).*

Нижче списку використаних джерел рукописним способом зазначаються дата виконання реферату і особистий підпис студента.

Оцінювання результатів виконання рефератів і творчих наукових завдань здійснюється відповідно до чинної в університеті системи оцінювання знань в умовах запровадження Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) і включається до поточної успішності.

1.6. Підсумковий контроль

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Зміна форм права власності на землю в Україні.
2. Загальна характеристика окремих форм права власності на землю.
3. Земельна частка (пай) як об'єкт права власності на землю.
4. Придбання земельних ділянок на підставі цивільно-правових угод.
5. Порядок паювання земель
6. Порядок та форми передачі земель у приватну власність.
7. Права та обов'язки власників земельних ділянок.
8. Спільна часткова власність на землю.
9. Спільна сумісна власність на землю.
10. Право власності на землю юридичних осіб.
11. Поняття і зміст права власності на землю.
12. Виникнення та припинення права власності на землю.
13. Суб'єкти права власності на землю.
14. Процес надання та вилучення земель.
15. Право власності на землю територіальних громад.
16. Викуп земельних ділянок для суспільних потреб.
17. Підстави примусового припинення права власності на землю.
18. Угода про перехід права власності на земельну ділянку.
19. Порядок продажу земельних ділянок державної та комунальної власності
20. Безоплатна передача земельних ділянок.
21. Примусове відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності.
22. Порядок вилучення земельних ділянок.
23. Земельно-правова відповідальність та її особливості.
24. Правові моделі приватизації земель.
25. Підвідомчість земельних спорів.
26. Обмеження прав на земельну ділянку.
27. Виділення в натурі земельної частки (паю).
28. Перехід права на земельну ділянку.
29. Право власності на землю громадян.
30. Особливості суб'єктно-об'єктного складу права землекористування.
31. Право оренди земельної ділянки.
32. Право емфітевзису.
33. Земельний сервітут
34. Правові форми обмеження земельних прав.

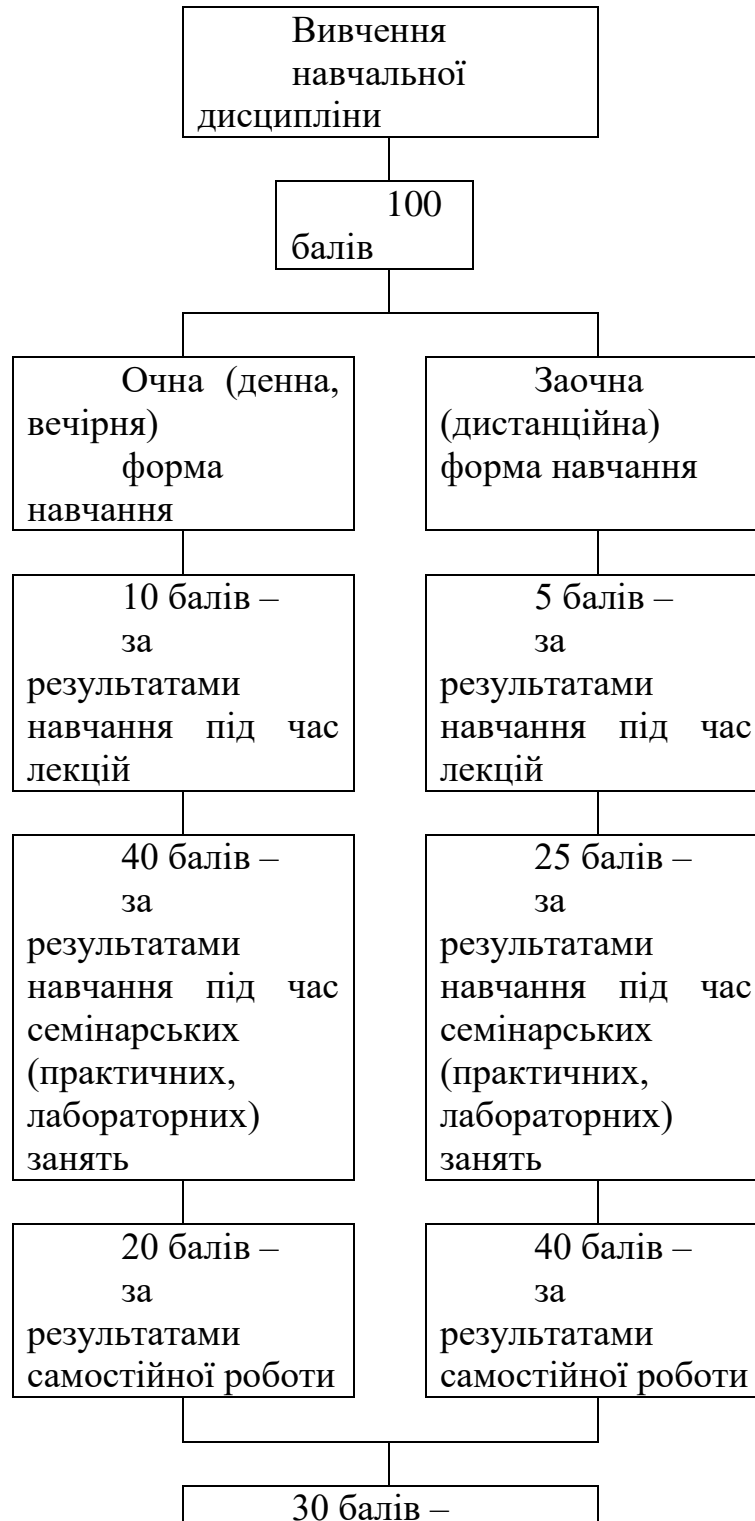
1.6.2. Приклад екзаменаційного

білету

1. Обмеження прав на земельну ділянку.
2. Виділення в натурі земельної частки (паю).
3. Перехід права на земельну ділянку.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

за результатами
складання семестрового
контролю

Додаткові бали

2.2. Обсяг балів, здобутих здобувачами під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 6 лекційних занять за денною формою навчання. Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій					
			1	2	3	4	5	6
.	Денна	6	2	4	6	8	9	10
.	Заочна	6	2	4	6	8	9	10

2.3. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 4 семінарських занять.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному здобувачу до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Обсяг балів, здобутих здобувачем під час семінарських (практичних, лабораторних) занять з навчальної дисципліни, визначається за формулою: $\sum c = (B_1 + B_2 + \dots + B_n) / n \times K$, де: $\sum c$ – загальна сума балів; B – кількість балів, отриманих на одному занятті; n – кількість семінарських (практичних, лабораторних) занять, визначених робочою програмою; K – коефіцієнт, який, як правило, дорівнює 9. Коефіцієнт K може бути іншим з урахуванням специфіки навчальної дисципліни

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

2.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	5 тем	Номер теми									Усього балів
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу за денною формою навчання	2	2	2	2	3	3	2	2	2	20
2.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу за заочною формою навчання	4	4	4	4	6	6	4	4	4	40

3.1. Базові джерела

3.1.1. Нормативні акти

1. Конституція України. Голос України. 1996. 13.07.96.
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. Урядовий кур'єр. 2001. №211-212, 15.11.2001.
3. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. № 3852-XII (в ред. від 08.02.2006 р. № 3404-IV). Відомості Верховної Ради України. 2006. № 21. Ст.170.
4. Кодекс України про надра від 27.07.1994 р. № 132/94-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 36. Ст. 340.
5. Водний кодекс України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 24. Ст. 189.
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40. Ст. 356.
7. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 41. Ст. 546.
8. Про приватизацію земельних ділянок: Декрет Кабінету Міністрів України від 26.12.1992 р. ВВРУ. 1993. № 10. Ст. 79.
9. Про оренду землі: Закон України від 6.10.1998 р. ВВРУ. 2004. № 10. Ст. 102.
10. Про меліорацію земель: Закон України від 14.01.2000 р. Урядовий кур'єр. 16.02.2000.
11. Про Генеральну схему планування території України: Закон України від 7.02.2002 р. ВВРУ. 2002. № 30. Ст. 204.

12. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. ВВРУ. 2003. № 39. Ст. 349.
13. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 22.05.2003 р. ОВУ. 2003. № 26. Ст. 1252.
14. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р. ОВУ. 2003. № 25. Ст. 1178. Ст. 122.
15. Положення про моніторинг земель: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.1993 р. № 661. ЗП Уряду України. 1994. № 1. Ст. 5.
16. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003 р. ВВРУ. 2003. № 39. Ст. 350.
17. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розмежування земель державної та комунальної власності: Закон України від 6 вересня 2012 року № 5245-VI. ОВУ. 2012. № 78. Ст. 3152.
18. Про державний земельний кадастр: Закон України від 7 липня 2011 року № 3613-VI. ОВУ. 2011. № 60. Ст. 2405.
19. Про Стратегію сталого розвитку Україна – 2020: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. Урядовий кур'єр. 2015. 15 січня. № 6.
20. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення питання колективної власності на землю, удосконалення правил землекористування у масивах земель сільськогосподарського призначення, запобігання рейдерству та стимулювання зрошення в Україні: Закон України від 10 липня 2018 року № 2498-VIII. ВВРУ. 2018. № 60. Ст. 277.
21. Про внесення змін до Земельного кодексу України та деяких інших законодавчих актів щодо протидії рейдерству: Закон України від 5 грудня 2019 року № 0858 (проект). URL: www.rada.gov.ua.
22. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення: Закон України від 31.03.2020 р. № 552-IX. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-IX.
23. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 р. URL: www.rada.gov.ua/.

7.1.2. Література

1. Андрейцев В.І. Земельне право і законодавство суверенної України: Актуальні проблеми практичної теорії. К.: Знання. 2005. 445 с.
2. Андрейцев В.І. Наукова доктрина формування сучасної системи земельного законодавства і права за об'єктами земельних правовідносин: методологічні аспекти. Право України. 2020. №5. С.15-28.
3. Велика українська юридична енциклопедія у 20т. Т.16: Земельне та

- аграрне право, Харків: Право. 2019. 696с.
4. Гетьман А.П. Теоретико-методологічні засади формування національної доктрини земельного права. Право України. 2020. №5. С.29-42
  5. Земельне право: підручник / М. В. Шульга та ін. / за заг. ред. проф. М. В. Шульги. Х.: Право, 2014. 520 с.
  6. Земельне право України: підручник. Беженар Г. М., Бондар Л. О., Гавриш Н. С. та ін. / за ред. О. О. Погрібного та І. І. Каракаша. К.: Істина, 2009. 600 с.
  7. Земельне право України: навчальний посібник / І.І. Каракаш, В. Д. Сидор, Т. Є. Харитоновна та ін. / за ред. І. І. Каракаша та Т. Є. Харитоновної. Одеса: Юридична література, 2017. 588 с.
  8. Земельне право України: навч. посіб. / А. М. Мірошніченко. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К.: Алерта, 2012. 391 с.
  9. Кулинич П. Ф. Земельне законодавство України періоду земельної реформи: основні тенденції розвитку. Право України. 2020. №5. С.63-75
  10. Кулинич П. Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні: монографія / П. Ф. Кулинич ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К.: Логос, 2011. 688 с. Вівчаренко О. А. Правова охорона земель в Україні. О. А. Вівчаренко. К.: Юрінком Інтер, 2010. 336 с.
  11. Коваленко Т. Правові аспекти адаптації земельного законодавства України до законодавства Європейського Союзу [Текст] / Т.Коваленко. Публічне право. 2016. №2. С.19-26.
  12. Ковальський Д. В. Земельно-процесуальні правовідносини: монографія. Д. В. Ковальський. К.: Юрінком Інтер, 2009. 176с.
  13. Костяшкін І. О. Право загального землекористування: монографія. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2010. 148 с.
  14. Костяшкін І. О. Правове забезпечення соціальної функції права власності на землю в Україні: монографія. К.-Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2016. 429 с.
  15. Носік В. В. Право власності на землю Українського народу: Монографія. Юрінком Інтер, 2006. 544с.
  16. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України: (за станом нормат.-прав. актів та суд. практики на 10 квіт. 2013 р.) / А. М. Мірошніченко, Р. І. Марусенко. 5-те вид., змін. і допов. К.: Правова єдність, 2013. 542 с.
  17. Носік В. В. Земельне право і законодавство України: системна криза чи зміна парадигми в умовах реалізації цілей сталого розвитку в Україні до 2030 року? Право України. 2020. №5. С.76-90.
  18. Вирішення спорів у сфері природокористування Вісьтак М. Я., Жолнович О. І., Кагановська Т. Є. та ін. / під ред. У. Гелльманна, К. П. Пейчева. — Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2015. 152 с.

Додаткові джерела

Тема 1

I. Законодавство

1. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06.2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 38. Ст. 314.
2. Про земельну реформу: Постанова Верховної Ради УРСР від 18.12.1990 р. Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 10. Ст. 100.
3. Про прискорення земельної реформи та приватизації землі: Постанова Верховної Ради України від 13.03.1992 р. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 25. Ст. 355.
4. Про виконання земельного законодавства при реформуванні аграрного сектору економіки: Постанова Верховної Ради України від 11.01.2000 р. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 6-7. Ст. 45.
5. Про приватизацію земельних ділянок: Декрет Кабінету Міністрів України від 26.12.1992 р. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 10. Ст. 79 (втратив чинність на підставі Закону України від 14.09.2006 р. № 139-V).
6. Про невідкладні заходи щодо прискорення земельної реформи у сфері сільськогосподарського виробництва: Указ Президента України від 10.11.1994 р. Голос України. 1994.
7. Про порядок паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам і організаціям: Указ Президента України від 08.08.1995 року. Урядовий кур'єр від 12.08.1995 р. № 121.
8. Про гарантування захисту економічних інтересів та поліпшення соціального забезпечення селян-пенсіонерів, які мають право на земельну частку (пай): Указ Президента України від 15.12.1998 р. Офіційний вісник України. 1998. № 50. Ст. 24.
9. Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки: Указ Президента України від 03.12.1999 р. Офіційний вісник України. 1999. № 49. Ст. 11.
10. Про Основні напрямки земельної реформи в Україні на 2001-2005 роки: Указ Президента України від 30.05.2001 р. Офіційний вісник України. 2001. № 22. Ст. 986.
11. Про додаткові заходи щодо соціального захисту селян-власників земельних ділянок та земельних часток (паїв): Указ Президента України від 02.02.2002 р. Офіційний вісник України. 2002. № 6. Ст. 239.
12. Про затвердження порядку реєстрації договорів оренди земельної частки (паю): Постанова Кабінету Міністрів України від 24.01.2000 р. Офіційний вісник України. 2000. № 4. Ст. 113.

II. Література

1. Андрейцев В. І. Правові засади земельної реформи і приватизації земель в Україні: Навч.-практ. посіб. К.: Істина, 1999. 320 с.
2. Бурдін М. Столипінська реформа земельних відносин та її зв'язок із цивілізаційно-правовим розвитком України [Текст] / М. Бурдін // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – №10. - С.71-76.
3. Гуменюк В. І. Земельна реформа: правові аспекти / В. І. Гуменюк, В. П. Паліюк. Київ: ВД „Ін Юре”, 2005. 368 с.27
4. Заєць О. І. Правове забезпечення сучасної земельної реформи. Земельне право: підручник. Шульга М. В., Багай Н. О., Гордєєв В. І. і ін. / за ред. М. В. Шульги. Х.: Право, 2013. § 7. С. 36-48.
5. Заєць О. І. Правові аспекти земельної реформи в Україні. К.: ВПЦ Київський університет, 2006. 185 с.
6. Костяшкін І. О. До питання про зміну форм власності на землю в Україні. Університетські наукові записки. 2006. № 3–4. С. 293–297.
7. Костяшкін І. О. Правові аспекти соціального використання земель в умовах завершення земельної реформи в Україні. Visegrad Journal on Human Rights. Bratislava, 2016. Oct. № 4/2. С. 139–143.
8. Кудінов В. О. Правове регулювання земельної реформи в Україні в умовах Євроінтеграції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 „земельне право; аграрне право; екологічне право; природноресурсове право”. К., 2010. 18 с.
9. Кулинич П. Ф. Земельна децентралізація: як краще передати землю у власність об'єднаних територіальних громад. Юридичний вісник України. 2019. №5. С.14.
10. Кулинич П. Ф. [Земля громадам - назавжди. І це повинні зрозуміти земельні та інші чиновники.](#) Юридичний вісник України. 2019. №12. С.5
11. Кулинич П. Ф. Земельне законодавство України періоду земельної реформи: основні тенденції розвитку. Право України. 2020. №5. С.63-75
12. Петлюк Ю. Реформування земельних відносин у сільськогосподарських підприємствах та організаціях України: історико-законодавчий аспект. Підприємництво, господарство і право. 2010. № 9. С. 21-23.
13. Репін К. Земельна реформа: кризь призму минулого і сучасного. К.Репін. Землевпорядний вісник. 2016. №7. С.30-34.
14. Шавалюк Л. Земельне питання: куди підемо? Український тиждень. 2017. №25. С.27-42.

Тема 2

Література

1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 «земельне право; аграрне право; екологічне право; природноресурсове право». К., 2005. 22 с.
2. Вівчаренко О. А. Право власності на землю в Україні (актуальні проблеми). Івано-Франківськ: ЗАТ Надвірнянська друкарня, 1998. 179 с.

3. Воскобійник М. В. Правове забезпечення комунальної власності на землю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 „Земельне право; аграрне право; екологічне право; природноресурсове право”. Х., 2007. 20 с.
4. Гуревський В. К. Право приватної власності громадян України на землі сільськогосподарського призначення. Одеса: Астро Принт, 2000. 136 с.
5. Заставська Л. П. Право власності на землю в Україні (розвиток та основні риси): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 „Земельне право; аграрне право; екологічне право; природноресурсове право”. К., 2003. 19 с.
6. Кальніченко А. Про проблеми колективних земель. Землевпорядний вісник. 2017. №2. С.38-40.
7. Каракаш И. И. Право собственности на землю и право землепользования в Украине: Научно-практ. пособие. К.: Истина, 2004. 216 с.
8. Кулинич П. Ф. Земельна децентралізація: як краще передати землю у власність об'єднаних територіальних громад. Юридичний вісник України. 2019. №5. С.14.
9. Комарова О. С. Правове регулювання залучення земельних ділянок комунальної форми власності у господарський обіг: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 „Земельне право; аграрне право; екологічне право; природноресурсове право”. К., 2012. 17 с.
10. Костяшкін І. Соціальна функція права власності на землю в Україні: поняття та істотні ознаки. Право України. 2012. № 6. С. 181–188.
11. Костяшкін І. О. Правові аспекти зміни колективної власності на землю в Україні. Земельне право України. Теорія і практика. 2007. № 8-9. С. 33-39.
12. Костяшкін І. О. Окремі аспекти права власності на землю Українського народу. Університетські наукові записки. 2017. № 3. С. 204–214.
13. Костяшкін І. О. Зобов'язальний зміст права власності як умова поєднання приватних та публічних інтересів/ І. О. Костяшкін // Наука і правоохорона. 2018. С. 103-110 № 1. URL: <http://naukaipravoohorona.com/>
14. Литвинець В. М. Право територіальної громади села на землю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 „Земельне право; аграрне право; екологічне право; природноресурсове право”. К., 2011. 17 с.
15. Репін К. Ринок земель: соціально-економічний аспект. Землевпорядний вісник. 2017. №2. С.22-25.
16. Настіна О. І. Право державної власності на землю в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 „земельне право; аграрне право; екологічне право; природноресурсове право”. К., 2011.с. 19
17. Шульга М. В. Право спільної часткової власності на земельну ділянку в земельно-правовій доктрині України. Право України. 2020. №5. С.116-127.

Тема 3.

І. Законодавство

1. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06.2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 38. Ст. 314.

2. Про земельну реформу: Постанова Верховної Ради УРСР від 18.12.1990 р. Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 10. Ст. 100.
3. Про прискорення земельної реформи та приватизації землі: Постанова Верховної Ради України від 13.03.1992 р. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 25. Ст. 355.
4. Про приватизацію земельних ділянок: Декрет Кабінету Міністрів України від 26.12.1992 р. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 10. Ст. 79 (втратив чинність на підставі Закону України від 14.09.2006 р. № 139-V).
5. Про порядок паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам і організаціям: Указ Президента України від 08.08.1995 року. Урядовий кур'єр від 12.08.1995 р. № 121.
6. Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки: Указ Президента України від 03.12.1999 р. Офіційний вісник України. 1999. № 49. Ст. 11.
7. Про Основні напрямки земельної реформи в Україні на 2001-2005 роки: Указ Президента України від 30.05.2001 р. Офіційний вісник України. 2001. № 22. Ст. 986.
8. Про додаткові заходи щодо соціального захисту селян-власників земельних ділянок та земельних часток (паїв): Указ Президента України від 02.02.2002 р. Офіційний вісник України. 2002. № 6. Ст. 239.

II. Література

1. Заєць О. І. Правове забезпечення сучасної земельної реформи. Земельне право: підручник. Шульга М. В., Багай Н. О., Гордєєв В. І. і ін. / за ред. М. В. Шульги. Х.: Право, 2013. § 7. С. 36-48.
2. Заєць О. І. Правові аспекти земельної реформи в Україні. К.: ВПЦ Київський університет, 2006. 185 с.
3. Костяшкін І. О. До питання про зміну форм власності на землю в Україні. Університетські наукові записки. 2006. № 3-4. С. 293-297.
4. Костяшкін І. О. Правові аспекти соціального використання земель в умовах завершення земельної реформи в Україні. *Visegrad Journal on Human Rights*. Bratislava, 2016. Oct. № 4/2. С. 139-143.
5. Кудінов В. О. Правове регулювання земельної реформи в Україні в умовах Євроінтеграції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 „земельне право; аграрне право; екологічне право; природноресурсове право”. К., 2010. 18 с.
6. Кулинич П. Ф. Земельна децентралізація: як краще передати землю у власність об'єднаних територіальних громад. *Юридичний вісник України*. 2019. №5. С.14.
7. Кулинич П. Ф. Земельне законодавство України періоду земельної реформи: основні тенденції розвитку. *Право України*. 2020. №5. С.63-75
8. Мірошниченко А. М. Земельна ділянка як об'єкт права: абстракція чи реальність? *Право України*. 2020. №5. С.91-105.
9. Сидор В. Д. Амбівалентність концепцій права власності на землю: фактичне право, юридична абстракція чи відповідальність? *Право України* 2020. №5. С.106-115.

10. Петлюк Ю. Реформування земельних відносин у сільськогосподарських підприємствах та організаціях України: історико-законодавчий аспект. Підприємництво, господарство і право. 2010. № 9. С. 21-23.
11. Репін К. Земельна реформа: крізь призму минулого і сучасного. К.Репін. Землевпорядний вісник. 2016. №7. С.30-34.

Тема 4.

I. Законодавство

1. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06.2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 38. Ст. 314.
2. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 липня 2004 року № 1952-IV. URL: www.rada.gov.ua.
3. Про особливості приватизації об'єктів незавершеного будівництва: Закон України від 14.09.2000 р. № 1953-III. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 45. Ст. 375.
4. Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними: Постанова КМУ від 7 червня 2017 р. № 413. URL: www.rada.gov.ua.
5. Про організацію робіт та методик розподілу земельних ділянок між власниками земельних часток (паїв): Постанова КМУ від 04.02.2004 р. № 122. Офіційний вісник України. 2004. № 5. Ст. 241.
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення: Закон України від 31.03.2020 р. № 552-IX. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-IX>

II. Судова практика

1. Про практику застосування судами законодавства під час розгляду цивільних справ про захист права власності та інших речових прав: Інформаційний лист Вищого Спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 28.01.2013 р. № 24-150/0/4-13 – Режим доступу: sc.gov.ua/ua/2013_rik.html
2. Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування: Інформаційний лист Вищого Спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16.05.2013 р. № 24-753/0/4-13. URL: sc.gov.ua/ua/2013_rik.html

III. Література

1. Білоголовий Я. "Подвійна" приватизація земельної ділянки? Юридичний вісник України. 2020. №42-43, 26 жовтня-5 лист. С.16-17.
2. Глотова О. В. Правове регулювання угод із земельними ділянками в Україні: монографія. Одеса: Фенікс, 2008. 251 с.

3. Дремлюга К. О. Підстави набуття прав на землю громадянами України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 „Земельне право; аграрне право; екологічне право; природноресурсове право”. К., 2010. 21 с.
4. Зубрицький О.В. Правове регулювання обігу земель сільськогосподарського призначення в Україні та країнах ЄС: порівняльно-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук. К., 2019. 234с.
5. Зубрицький О.В. Правове регулювання ринку сільськогосподарських земель: досвід Нідерландів та Великобританії. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2017. № 43. С. 200–204.
6. Зубрицький О.В. Тенденції правового регулювання доступу іноземців до ринку сільськогосподарських земель у країнах Центральної Європи. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія Право. 2017. № 264. С. 111–120.
7. Зубрицький О.В. Правове регулювання обігу сільськогосподарських земель: досвід Німеччини та Франції. Правова держава. 2018. № 29. С. 425-433.
8. Зубрицький О.В. Європейський досвід правового регулювання переважних прав на сільськогосподарські землі. Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 1. С. 166–169.
9. Когут Н. Д. Правове забезпечення безоплатної приватизації земель в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 „Земельне право; аграрне право; екологічне право; природноресурсове право”. К., 2011. 20 с.
10. Костяшкін І. О. Іпотека землі: проблеми законодавчого регулювання. І. О. Костяшкін. Університетські наукові записки. 2009. № 2. С. 139–142.
11. Костяшкін І. О. Право на безоплатне одержання земельної ділянки: проблеми законодавчого регулювання. Університетські наукові записки. 2010. № 2. С. 149–155.
12. Костяшкін І. О. Безоплатна приватизація землі як умова забезпечення соціальної функції права власності на землю в Україні. І. О. Костяшкін. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2013. № 8. С. 61–67
13. Костяшкін І. О. Правове забезпечення обігу земель як умова реалізації соціальної функції права власності на землю. Держава і право. Юридичні і політичні науки. Вип. 60. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2013. С. 330–336.
14. Кулинич П. Ф. Земельна децентралізація: як краще передати землю у власність об'єднаних територіальних громад. Юридичний вісник України. 2018. №5. С.14.
15. Кулаков В. Ринок землі: за і проти Юридичний вісник України. 2019. №41. С.4.
16. Марусенко Р.І. Проблеми набуття права власності на землю за набувальною давністю. Журнал східноєвропейського права.–2019.No 60. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2019/02/marusenko_60.pdf
17. Настечко К. О. Оформлення прав на земельні ділянки: монографія. Катерина Олександрівна Настечко. К.: Юрінком Інтер, 2012. 240 с.

18. Приватизація земель за законодавством України: наук.-практ. посіб. (для посадових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, установ, організацій). С. В. Гринько, С. Ф. Домбровський, І. О. Костяшкін, А. М. Савчук. Хмельницький: ЦППК, 2009. 78 с.
19. Попов А. Поняття, зміст і завдання консолідації земель: європейський досвід. А. Попов. Землевпорядний вісник. 2015. №1. С.36-40.
20. Спіжова М.О. Ринок землі сільськогосподарського призначення: сучасний стан та перспективи. Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». 2018. №46. С. 108–113.
21. Створення вільного ринку землі с/г призначення в Україні. Аналітичний звіт. URL: <http://www.easybusiness.in.ua>.
22. Степаненко Т.О. Теоретичні положення обігу земель сільськогосподарського призначення. Економіка АПК. 2017. №3. С. 65–71.
23. Третяк А. Проблеми формування інституціонального середовища ринку пайових земельних ділянок та роль землеустрою у їх вирішенні. Землевпорядний вісник. 2015. №64. С.28-32.
24. Федорович В. І. Набуття прав на землі в Україні іноземними суб'єктами підприємництва: проблеми правового регулювання. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2010. Випуск 50. С. 216-223.
25. Федун А. Переважне право орендаря на викуп землі: реальність чи фікція? Юридичний вісник України 2020 №24-25, 19 червня-2 липня. С.18.
26. Яніцький В. П. Порядок набуття права власності на земельну ділянку в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 „Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право”. К., 2007. 18 с.

Тема 5.

І. Законодавство

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
2. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 20. – Ст. 190.
3. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 51. – Ст. 553.
4. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 34. – Ст. 343.
5. Про Фонд державного майна України: Закон України від 09.12.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 28. – Ст. 311.
6. Положення про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру: Постанова КМУ від 14 січня 2015 р. № 15 // [Електронний ресурс]. Режим доступу:
7. Про затвердження Порядку державної реєстрації прав на нерухоме майно та їх обтяжень і Порядку надання витягів з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно: Постанова КМУ від 22.06.2011 р. № 703 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 51. – Ст. 2035.

8. Про затвердження Порядку ведення інвентаризації земель: Постанова КМУ від 23.05.2012 р. № 513 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 44. – Ст. 1701.
9. Про затвердження Порядку ведення державного земельного кадастру: Постанова КМУ від 17.10.2012 р. № 1051 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 89. – Ст. 3598.

II. Література

1. Брановицький В. Деградація державної земельної політики. Юридичний вісник України. 2020 №51-52, 25-31 грудня. С.9.
2. Грабовець Н. О. Правове забезпечення основних видів земельно-кадастрової діяльності в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 „Земельне право; аграрне право; екологічне право; природноресурсове право”. К., 2011. 18 с.
3. Евсюков Т. Актуальність і перспективи впровадження 3D-кадастру в Україні. Землевпорядний вісник. 2016. №2. С.28-33.
4. Кірічек Ю. Стан та шляхи розвитку нормативної грошової оцінки земель. Землевпорядний вісник. 2017. №5. С.24-29.
5. Кулинич П. Про "перегини на горі", або Хто контролюватиме використання земель об'єднаної територіальної громади? Юридичний вісник України. 2020. №13-15, 3-23 квітня. С.4.
6. Костяшкін І. О. Розподіл земель у правовому забезпеченні соціальної функції права власності на землю в Україні. Прикарпатський юридичний вісник. 2014. Вип. 3 (6). С. 134–144.
7. Лісова Т. В. Правове забезпечення землеустрою в Україні: Монографія. Х.: ЗАТ „Харківська друкарня № 16”, 2005. 168 с.
8. Мартин А. Децентралізація влади в Україні : землевпорядний аспект. Землевпорядний вісник. 2015. №4. С.20-25.
9. Мартин А. Землеустрій в Україні: сьогодення та майбутнє. Землевпорядний вісник. 2016. №8. С.10-13.
10. Сердюк С. Шляхи вдосконалення державного регулювання обігу земель державної та комунальної власності в Україні. Аспекти публічного управління. 2016. №8. С.25-32.
11. Сохнич А. Управління земельними ресурсами в системі технології блокчейн. Землевпорядний вісник. 2017. №5. С.30-34.
12. Третяк А. Понятійні аспекти і сутність термінів "землеустрій" та "землевпорядкування" в Україні. Землевпорядний вісник. 2016. №12. С.16-20.

Тема 6.

I. Законодавство

1. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 липня 2004 року № 1952-IV. [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.rada.gov.ua.

II. Судова практика

1. Про практику застосування судами законодавства під час розгляду цивільних справ про захист права власності та інших речових прав: Інформаційний лист Вищого Спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 28.01.2013 р. № 24-150/0/4-13 – Режим доступу: sc.gov.ua/ua/2013_rik.html
2. Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування: Інформаційний лист Вищого Спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16.05.2013 р. № 24-753/0/4-13 – Режим доступу: sc.gov.ua/ua/2013_rik.html

III. Література

1. Зубрицький О.В. Правове регулювання обігу земель сільськогосподарського призначення в Україні та країнах ЄС: порівняльно-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук. К., 2019. 234с.
2. Зубрицький О.В. Правове регулювання ринку сільськогосподарських земель: досвід Нідерландів та Великобританії. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2017. № 43. С. 200–204.
3. Костяшкін І. О. До питання правового регулювання припинення прав на землю. Університетські наукові записки. 2007. № 1. С. 164–169.
4. Костяшкін І. О. Іпотека землі: проблеми законодавчого регулювання. І. О. Костяшкін. Університетські наукові записки. 2009. № 2. С. 139–142.
5. Кулинич П. Ф. Земельна децентралізація: як краще передати землю у власність об'єднаних територіальних громад. Юридичний вісник України. 2018. №5. С.14.
6. Морозов Є. Чи можна купити нерухомість без земельної ділянки? Юридичний вісник України 2020. №20-21, 22 травня - 4. С.22.
7. Попов А. Поняття, зміст і завдання консолідації земель: європейський досвід. А. Попов. Землевпорядний вісник. 2015. №1. С.36-40.
8. Ясько І. Агрорейдерство по-українськи: як захистити свою землю? Юридичний вісник України 2020 №24-25, 19 червня-2 липня. С.8.

Тема 7

I. Законодавство

1. Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 р. № 161-XIV (в ред. Закону від 02.10.2003 р. № 1211). Відомості Верховної Ради України. 2004. № 10. Ст. 102.
2. Про затвердження Типового договору оренди землі: Постанова КМУ від 03.03.2004 р. № 220. Офіційний вісник України. 2004. № 9. Ст. 527.
3. Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг: Закон України від 14 грудня 1999 року N 1286-XIV. URL: www.rada.gov.ua.
4. Про концесії: Закон України від 16.07.1999 р. № 997-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 41. Ст. 372.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення питання колективної власності на землю, удосконалення правил землекористування у масивах земель сільськогосподарського призначення,

запобігання рейдерству та стимулювання зрощення в Україні: Закон України від 10 липня 2018 року № 2498-VIII. ВВРУ. 2018. № 60. Ст. 277.

II. Судова практика

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 розділу X „Перехідні положення” Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками) від 22.09.2005 р. № 5-рп/2005. URL: www.rada.gov.ua.

III. Література

1. Бахуринська М. М. Правові засади концесії земельної ділянки за законодавством України / за ред. В. І. Андрейцева. К.: Знання, 2010. 230 с.
2. Бердніков Є. Трансформація інституту постійного землекористування з прийняттям нового Земельного кодексу України / Є. Бердніков, П. Пастушенко. Право України. 2004. № 2. С. 60-66.
3. Бусуйок Д. В. Правове регулювання виникнення, здійснення та припинення прав на землю: Навч. посібник / за заг. ред. П. Ф. Кулинина. К.: Вид-во Європейського університету, 2010. 185 с.
4. Дремлюга К. О. Набуття права оренди земельної ділянки: правове регулювання. Університетські наукові записки. 2007. № 4 (24). С. 276-278.
5. Дроботова Т. Актуальні питання застосування Закону України "Про оренду землі". Практика Верховного Суду Право України №5. 2020. С.171-186.
6. Закон України Про оренду землі. Науково-практичний коментар. К.: „Центр учбової літератури”, 2013. 280 с.
7. Каракаш І. І. Право концесійного землекористування: проблеми відродження і перспективи розвитку. Право України. 2020. №5. С.128-142.
8. Каракаш И. И. Право собственности на землю и право землепользования в Украине: Научно-практ. пособие. К.: Истина, 2004. 216 с.
9. Качмар О. Користуйся, поки можна! Або правові аспекти постійного користування земельною ділянкою. Юридична газета. 2016. №38. С.14-15.
10. Костяшкін І. О. Правові аспекти соціального використання земель в умовах завершення земельної реформи в Україні. Visegrad Journal on Human Rights. Bratislava, 2016. Oct. № 4/2. С. 139–143.
11. Мірошніченко А. М. Зобов'язальні права користування земельною ділянкою / А. М. Мірошніченко, А. І. Ріпенко. Право України. 2012. № 7. С. 40-49.
12. Носік В. В. Права на чужі земельні ділянки за законодавством зарубіжних країн / В. В. Носік, А. М. Мірошніченко, Р. І. Марусенко. Земельне право України. Теорія і практика. 2006. № 4. С. 55-89.
13. Уркевич В. Ю. Право постійного користування земельною ділянкою: проблеми теорії та практики. Право України. 2020. №5. С.143-157.
14. Старостенко Д. Договір про встановлення земельного сервітуту: правові ознаки та істотні умови. Юридична Україна. 2015. №2. С.39-49.
15. Шеїн К. Земля напрокат. Юридичні аспекти оренди. Юридична газета. 2016. №38. С.13.

16. Швець Є. І. Порівняльний аналіз колізій у концесійному законодавстві України. Актуальні проблеми держави і права. Збірник наукових праць. 2010. Вип. 52. С. 241-246.

Тема 8

I. Законодавство

1. Про державний кордон: Закон України від 04.11.1991 р. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 2. Ст. 5.
2. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 р. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 34. Ст. 502.
3. Про трубопровідний транспорт: Закон України від 15.05.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 29. Ст. 139.
4. Про електроенергетику: Закон України від 16.10.1997 р. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 1. Ст. 1.
5. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000 р. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 39. Ст. 333.
6. Про використання земель оборони: Закон України від 27.11.2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 14. Ст. 209.
7. Правила охорони ліній електрозв'язку: Постанова КМУ від 29.01.1996 р. URL: www.rada.gov.ua.
8. Правила охорони електричних мереж: Постанова КМУ від 04.03.1997 р. Офіційний вісник України. 1997. № 10. Стор. 28.
9. Про прикордонний режим: Постанова КМУ від 27.07.1998 р. Офіційний вісник України. 1998. № 30. Стор. 33.
10. Порядок встановлення охоронних зон навколо об'єктів, призначених для гідрометеорологічних спостережень та інших видів гідрометеорологічної діяльності, та режиму їх використання: Постанова КМУ від 11.12.1999 р. № 2262. Офіційний вісник України. 1999. № 50. Стор. 74.
11. Правила охорони магістральних трубопроводів: Постанова КМУ від 16.11.2002 р. № 1747. Офіційний вісник України. 2002. № 47. Ст. 2135.

II. Література

1. Бусуйок Д. В. Обмеження прав на землю за законодавством України: Монографія. К.: ТОВ Видавництво Юридична думка, 2006. 144 с.
2. Вербицька Н. Обмеження прав використання землі: можливість чи зобов'язання. Підприємництво, господарство і право. 2009. № 9. С. 156-159.
3. Костяшкін І. О. Зобов'язальний зміст права власності як умова поєднання приватних та публічних інтересів/ І. О. Костяшкін // Наука і правоохорона. 2018. С. 103-110 № 1. URL: <http://naukaipravoohorona.com/>
4. Пейчев К. П. Обмеження права власності на земельні ділянки: окремі питання. Право України. 2002. № 8. С. 47-50.
5. Федорович В. І. Добросусідство як інститут земельного права України. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2006. Випуск 42. С. 257-262.
6. Черкаська Н. В. Обмеження прав на земельні ділянки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 „Земельне право; аграрне право; екологічне право; природноресурсове право”. Х., 2008. 19 с.

Тема 9

I. Законодавство

1. Цивільно-процесуальний кодекс України від від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: www.rada.gov.ua.
2. Господарсько-процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 6. Ст. 56.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X. Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. № 51. Ст. 1122.
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.
5. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7.07.2010 р. № 2453-VI. URL: www.rada.gov.ua.
6. Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 р. № 1701-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 35. Ст. 412.

II. Судова практика

1. Рішення Конституційного суду України "У справі за конституційним поданням Вищого адміністративного суду України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 143 Конституції України, пунктів "а", "б", "в", "г" статті 12 Земельного кодексу України, пункту 1 частини першої статті 17 Кодексу адміністративного судочинства України" від 01.04.2010 №10-рп/2010. Офіційний вісник України. № 27 (23.04.2010). Ст. 1069
2. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 р. № 7. URL: www.rada.gov.ua.
3. Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин: Постанова пленуму Вищого господарського суду України від 17.05.2011 р. № 6. URL: www.rada.gov.ua.
4. Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ: Постанова пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01.03.2013 № 3. URL: www.rada.gov.ua.

III. Література

1. Балюк Г. І. Деякі проблеми вирішення судами земельних спорів. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2008. № 6 (80). С. 68-81.
2. Ващишин М. Я. Розмежування компетенції органів, які вирішують земельні спори. М. Я. Ващишин. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Зб. наук. статей. Випуск 28. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника, 2012. С. 216-223.
3. Вівчаренко О. А. Гарантії права власності на землю в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 „Земельне право; аграрне право; екологічне право; природноресурсове право”. К., 2005. 20 с.

4. Ільницький О. В. Земельні спори та порядок їх вирішення в Україні: адміністративно-правовий підхід: монографія. Львів: ФОП П'ятаков, 2011. 338с.
5. Коваленко Т. Практика Європейського суду з прав людини як джерело земельного права України. Юридична Україна. 2016. №11-12. С.82-88.
6. Бусуйок Д.В. Правові засади медіації як альтернативного способу вирішення земельних конфліктів. Часопис Київського університету права. 2019. № 1. С. 201 –204.
7. Ковтун О. М. Розмежування цивільної, господарської та адміністративної судових юрисдикцій у вирішенні земельних спорів і перспективи запровадження спеціальної земельної юрисдикції в Україні. Вісник Академії адвокатури України. 2010. № 2 (18). С. 149-151.
8. Котелевець А. Особливості правозастосовної практики судів у земельних спорах [Текст]. А.Котелевець. Вісник Верховного Суду України. 2016. №1. С.33-38.
9. Лейба Л. В. Земельні спори та порядок їх вирішення / за ред. проф. М. В. Шульги. Х.: Право, 2007. 160 с.
10. Мірошніченко А. М. Обрання належного способу захисту прав на земельні ділянки. Адвокат. 2011. № 1 (124). С. 26-31.
11. Мохнюк Д. Спосіб захисту (Усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою). Юридична газета. 2015. №29-30. С.18-19.
12. Погрібний О. О. Щодо місця інституту земельних спорів у системі земельного права. Право України. 2009. № 9. С. 11-14.
13. Подцерковний О. Способи захисту прав у земельних відносинах. Право України. 2009. № 9. С. 34-39.
14. Яцун О. В. Особливості провадження по земельним спорам за участю суб'єктів публічної адміністрації в порядку адміністративного судочинства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 „Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право”. Запоріжжя, 2011. 17 с.

10. Інформаційні ресурси

1. <http://www.rada.gov.ua>
2. <http://www.president.gov.ua>
3. <http://www.kmu.gov.ua>
4. <http://mon.gov.ua>

Розробник навчально-методичних матеріалів:***Викладач дисципліни:***

Завідувач кафедри трудового, земельного та господарського права,
доктор юридичних наук, доцент

_____ І.О.Костяшкін

«_25_» серпня 2020 року

Схвалено кафедрою трудового, земельного та господарського права
«_25_» серпня 2020 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри _____

І. О. Костяшкін

«_25_» серпня 2020 року

Декан юридичного факультету

_____

С. А. Крушинський

«_25_» серпня 2020 року

Погоджено методичною радою університету рішення методичної ради від
27 серпня 2020р. протокол №1.

Голова методичної ради _____

І.Б. Ковтун

27 серпня 2020 року